

ติมอร์อายุ ๑๕ ปี

ติมอร์เป็นประเทศในภูมิภาคนี้ที่คนไทยคุ้นเคยชื่อมานานแต่เมื่อนึกถึงลงไปอีกก็จะตัน ถ้ามองง่าย ๆ ว่าอยู่ใกล้ไหน ก็มักจะคิดว่าอยู่ใกล้แล้วมาเลเซีย หรืออินโดนีเซีย แต่แท้จริงแล้วไกลเกือบถึงออสเตรเลียทีเดียว ผู้เขียนได้มีโอกาสเดินทางไปติมอร์เมื่อเร็ว ๆ นี้ในงานของราชการ ได้รับข้อมูลที่น่าสนใจหลาย ๆ เรื่อง จึงขอนำมาเล่าสู่กันฟัง

ติมอร์ มีชื่อในภาษาต่างประเทศว่า Timor-Leste ซึ่งหมายถึงติมอร์ตะวันออก (Leste เป็นภาษาโปรตุเกส หมายถึง East) พื้นที่ประกอบด้วยสามส่วน คือ (ก) ส่วนทางตะวันออกของเกาะติมอร์ซึ่งเป็นเกาะใหญ่ (ส่วนฝั่งตะวันตกเรียกว่าติมอร์ตะวันตกหรือ West Timor ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับ) (ข) อีก ๒ เกาะเล็กคือ Atauro และ Jaco และ (ค) พื้นที่เล็ก ๆ อยู่โดด ๆ ในติมอร์ตะวันตก ซึ่งมีชื่อว่า Oecusse

ติมอร์มีพื้นที่ประมาณ ๑๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ ๑.๒ ล้านคน มีเมืองหลวงชื่อ Dili ซึ่งมีประชากรประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ คน ติมอร์อยู่ทางเหนือของออสเตรเลีย หากบินไปจากประเทศไทยโดยเปลี่ยนเครื่องบินที่สิงคโปร์ซึ่งใช้เวลา ๒ ชั่วโมง และจากสิงคโปร์ถึง Dili อีกประมาณ ๔ ชั่วโมง ดังนั้น จึงใช้เวลาเดินทางถึง ๖ ชั่วโมงจากกรุงเทพฯ

หากพิจารณาว่าอยู่ไกลจากไทยเพียงใดก็จะพบว่าจาก Dili บินไปเมือง Darwin ซึ่งอยู่เหนือสุดของออสเตรเลียใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง หากบินไป Denpasar ที่อยู่บนเกาะบาหลีใช้เวลาบิน ๑.๕ ชั่วโมง

คนติมอร์ผสมปนเปกันมานานนับร้อย ๆ ปีระหว่าง ๒ ชนกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่ม Australoid ซึ่งมีหน้าตาคล้ายพวกพื้นเมืองที่เรียกว่า Aboriginies ในออสเตรเลีย คือ มีผิวดำ ผมหยิก กับพวกกลุ่มชาวเกาะที่เรียกว่า Melanesians ซึ่งได้แก่พวกนิวกินี ฟิจิ โซโลมอน ฯลฯ

เกาะติมอร์ถูกแบ่งเป็นตะวันตก และตะวันออกมาช้านาน คนดัตช์ (เนเธอร์แลนด์) และคนโปรตุเกสต่อสู้แย่งกันเป็นเจ้าของมาตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๖ จนตกลงกันได้ในปี ค.ศ. ๑๘๕๕ โดยแบ่งออกคนละส่วน ตะวันตกเป็นของดัตช์และตะวันออกเป็นของโปรตุเกส

เกาะติมอร์เป็นแหล่งผลิตไม้จันทน์หอม (Sandalwood) น้ำมัน และขี้ผึ้ง (Wax) ตลอดจนเป็นแหล่งค้าทาสอีกด้วย ติมอร์ตะวันตกมีชื่อเรียกว่า Dutch Timor ในปี ๑๘๔๕ ก็ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของอินโดนีเซียไป ส่วนติมอร์ตะวันออกนั้น มีประวัติศาสตร์ของการสูญเสียอย่างมหาศาลกว่าที่จะได้เป็นประเทศติมอร์ในทุกวันนี้ ในช่วง ๑๘๔๒-๑๘๕๕ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อติมอร์ตะวันออกถูกยึดครองโดยญี่ปุ่นก็มีกองกำลังต่อต้านต่อสู้อย่างดุเดือด เสียผู้คนไปถึง ๕๐,๐๐๐ - ๗๐,๐๐๐ คน

เมื่อเกิดปฏิวัติในโปรตุเกสในปี ๑๙๗๔ ก็เกิดความคิดที่จะถอนตัวออกจากอาณานิคมแห่งนี้ซึ่งแทบจะไม่มีใครมีความสัมพันธ์กัน เมื่อเริ่มถอนตัวออกก็เกิดเรื่องขึ้นทันที กลุ่มนักศึกษาที่ต้องการให้ติมอร์ตะวันออกเป็นอิสระ มีชื่อว่า Fretilin ซึ่งมีส่วนหนึ่งฝักใฝ่ลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังนั้น อินโดนีเซียและมหาอำนาจตะวันตก ซึ่งหวาดกลัวคอมมิวนิสต์ในสงครามเอเชียช่วงนั้นจึงไม่ยอมให้เป็นอิสระ และบุกเข้ายึดครองติมอร์ตะวันออกในปี ๑๙๗๕ โดยได้รับการสนับสนุนจากมหาอำนาจตะวันตก กลายเป็นจังหวัดที่ ๒๗ ของอินโดนีเซีย แต่สหประชาชาติไม่รับรอง

ประชาชนผู้ปรารถนาอิสรภาพของติมอร์ถูกขู่ข่มต่อผู้ที่ใช้ขี้ผึ้งมีอาวุธของกลุ่ม Fretilin ต่อต้านทหารอินโดนีเซียที่ส่งไปถึง ๑๕,๐๐๐ คน ทั้งสองฝ่าย

ต่อสู้กันยาวนาน มีหลักฐานว่าชาวติมอร์ถูกฆ่าตายอย่างทารุณ อดอาหาร และเป็นโรคตายรวมกันเป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน จนกระทั่งสหประชาชาติต้องเข้าแทรกแซง และประชาชนติมอร์ลงประชามติว่าต้องการเป็นประเทศอิสระ ไม่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของอินโดนีเซียอย่างท่วมท้น

สหประชาชาติส่งกองกำลังสันติภาพเข้าไปดูแลชั่วคราวจนกระทั่งเกิดเป็นประเทศ Timor-Leste ขึ้นในปี ๒๐๐๒ ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการเจรจาหย่าศึกและในการทำงานของกองกำลังสันติภาพของติมอร์อย่างมาก

ติมอร์ที่ผู้เขียนเห็นนั้นโดยทั่วไปมีสภาพคล้ายกับประเทศไทยเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๔ คือ เมื่อตอนมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรก ประชาชนทั้งหมดเป็นเกษตรกร มีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างแร้นแค้น ปัญหาสำคัญก็คือการขาดแคลนน้ำ และการเป็นสังคมดั้งเดิมที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมากกว่าวิทยาศาสตร์

ตัวอย่างหนึ่งก็คือ เมื่อท้องนั้นแม่ต้องกินอาหารให้น้อยที่สุดเพื่อให้ลูกตัวเล็กจะได้คลอดง่าย ดังนั้น เมื่อเกิดมาจึงมีปัญหาสุขภาพ ประกอบกับอาหารส่วนใหญ่เป็นผัก ถึงแม้อยู่ใกล้ทะเลแต่ชาวติมอร์ก็จับปลาไม่เก่ง และไม่นิยมกินปลาหลายประเภท เพราะเชื่อว่าเป็นบรรพบุรุษ จะเข้าน้ำเค็มซึ่งมีอยู่ไม่น้อยก็ไม่จำ เพราะถือว่าเป็นปู อีกทั้งเกาะติมอร์ก็มีรูปร่างคล้ายจะเข็อีกด้วย

แทบทุกอย่างติมอร์นำเข้า ครั้งหนึ่งของข้าวที่บริโภคทั้งประเทศนำเข้าจากเวียดนาม อาหารตลอดจนสินค้าขนานชนิด นำเข้าจากอินโดนีเซียและจีน (สินค้าไทยนั้นมิได้มีมาก เป็นที่นิยมแต่ซื้อหากันเฉพาะในกลุ่มผู้มีอันจะกินซึ่งประมาณกันว่ามียูเป็นเรือนหมื่นคน)

สกุลเงินที่ใช้คือเงินเหรียญสหรัฐถึงแม้จะอยู่ไกลจากสหรัฐอเมริกาหลายพันไมล์ก็ตาม เข้าใจว่าเพราะไม่ต้องการให้รัฐบาลพิมพ์ธนบัตรสกุลติมอร์ได้เองตามใจชอบ ซึ่งจะนำไปสู่เงินเฟ้อที่รุนแรงได้ดังที่เกิดในหลายประเทศใหม่

ตลอดเวลา ๑๕ ปี ของการเป็นประเทศ ติมอร์อยู่มาได้อย่างที่จางส่วนแบ่งรายได้จากการขุดเจาะน้ำมันและก๊าซในเขตทะเลของตน จนปัจจุบันกองทุนน้ำมันมียอดถึงกว่า ๑๖,๕๐๐ ล้านดอลลาร์ที่รัฐบาลเก็บภาษีแทบไม่ได้เลย เพราะความยากจนของประชาชน รัฐบาลจึงต้องใช้ดอกผลจากกองทุนนี้ซึ่งปัจจุบันมียอดเงินประมาณ ๕๐๐ - ๖๐๐ ล้านดอลลาร์ต่อปีในการอุ้มชูประเทศ

สิ่งที่ห่วงใยกันในปัจจุบันก็คือในแต่ละปีรัฐบาลต้องใช้เงินมากกว่าดอกผล ดังนั้น กองทุนจะร่อยหรอลง ประกอบกับปริมาณน้ำมันและก๊าซที่ขุดได้จากบ่อปัจจุบันอาจหมดลงในเวลาต่ำกว่า ๑๐ - ๑๕ ปีข้างหน้า การใช้จ่ายของภาครัฐในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานในหลายเรื่องก็สูงมาก (ประชาชนติมอร์มี 4G ใช้) อีกทั้งยังอุ้มชูประชาชน ให้ทั้งเมล็ดปุย ยาฆ่าแมลง และอีกสารพัด จนทำให้ครอบครัวส่วนใหญ่ที่มีลูกหลานหลายคน (ทั้งประเทศมีเด็กอายุต่ำกว่า ๑๘ ปีไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๖๐) มีทัศนคติค่อนข้างไปในทางไม่พึ่งพาตนเอง

ติมอร์มีกว่า ๑๕ ภาษาพื้นเมือง รัฐบาลใช้ภาษา Tetum (เตตุม) และโปรตุเกสเป็นภาษาทางการ ปัญหาด้านการศึกษาที่ปวดหัวก็คือโรงเรียนใช้ตำราภาษาโปรตุเกสที่มีครูอ่านออกไม่มากนัก ครั้นจะใช้เตตุมก็ยังไม่พัฒนาจนถึงขั้นเป็นภาษาที่ละเอียดอ่อนจนเป็นสื่อกลางได้

ติมอร์มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่สูง ร่ำรวยด้วยทรัพยากรที่สวยงามและทรัพยากรธรรมชาติ เดินทางมาได้ไกลในเวลา ๑๕ ปี อย่างเรียกได้ว่าประสบผลสำเร็จพอสมควร แต่ก็ต้องเดินทางอีกไกลมากจึงจะถึงจุดที่น่าพอใจได้ (ที)